
Enyedi D. Sándor

MIÉRT

— egypercesek, novellák —

2004.

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldalszám
A zöldségesnél	3
A KEOKH-nál	6
Mondd, fiam, nagy egyetem az a kolozsvári egyetem?	8
Azóta kerülöm	13
Miért	15
Forint és font	18
Operativitás	21
Göttinga	23

A zöldségesnél

Papp Ilonka nemrég települt át Magyarországra Erdélyből, menekültként. Harminc év körüli, alacsony növésű, szikár alkatú teremtes. Haja ritkás, vékonyszálú, gyenge, és akárhogy fésüli, valahogy mindig szerteáll. Beesett arcára már ráncokat szántottak a gondok, megpróbáltatások. Kicsi, barna szeme mintha mindig riadt volna és résen állna, mint a csipegető veréb, amely a neszre is hanyatt-homlok felröppen.

Kis természetéhez képest nagyokat, de kimérten lép, járása is hangtalan, mint a természete, és mintha a hosszú, bő szoknya vinné a lábait, nem pedig fordítva. Még kissé bizonytalanul tájékozódik a budapesti forgatagban, a járdákon hömpölygő tömegtől sokszor érzi úgy, hogy megszédül. Nyár dereka van, a nap perzsel fentről, letről meg az aszfaltjárda katlanja ontja a hőséget.

Bevásárló útján betér a sarki zöldségeshez. A kis bolt a Móricz Zsigmond körteret a Déli Pályaudvarral összekötő, széles Villányi úton, a villamosmegállóval szemben nyílik, közvetlenül a járdáról. Vasráccsal védett, üveges ajtajáról már pattogzik a hajdanán talán fűzőld festék, a küszöbébe enyhe hullámokat koptatott a szél, az eső, a hó, a fagy, a nap, no meg a kuncsaftok, akik egyszer akkor lépnek rá, amikor bemennek a boltba, egyszer pedig akkor, amikor kijönnek belőle. Papp Ilonka is, mint minden kuncsaft, fellép a lépcsőre, megfogja a sok használatból már kecsesre kopott vaskilincset, benyitja az ajtót, amely hosszú és rekedt nyikorgással játssza el az ajtócsengő szerepet. Egy vevő éppen akkor távozik, amikor az asszonyka belép. Papp Ilonka kissé megszeppenve lép oldalt, nehogy útjában legyen, aztán elindul a pult felé, és még hallja a fordítva szóló 'ajtócsengőt', amint a kilépő kuncsaft becsukja maga mögött a boltajtót.

Bátortalanul és szótlanul megáll a széles, kopott fapultnál. A zöldséges rögtön szolgálatkészzen fogadja:

— Igenis! Jó napot kívánok! Tetszik parancsolni...!?

Papp Ilonka halkán, körül-körültekintve, kissé bizonytalanul sorolni kezdi:

— Háát ... kérek egy kiló paszulyt ... két vinettát ... s egy kötés murkot.

A zöldséges szeme úgy tágul egyre kerekébbre, ahogy az asszonyka sorolja, hogy mit kér. Aztán, rövid ámulatából felocsúdva, megszólal:

— Elnézést kérek, mit tetszik kérni?! — majd, karjaival a polcon sorakozó savanyúságos üvegek felé gesztikulálva, folytatja: — Vignetta csak az üvegeken található, rájuk van ragasztva, az egy címke, én azzal, sajnos, nem szolgálhatok...

— Jaj, nem, nem ... tetszik tudni, a vinetta az ... az nem üveg címke, hanem egy zöldség, sötétlila, és körülbelül ekkora... — kezdi el a magyarázkodásfélét az asszonyka.

— Ne haragudjon kérem, de én ezt nem értem, én ilyen zöldséget nem ismerek — vág a szavába a zöldséges. — Mit is tetszett még kérni, kérem? ... ööö ... aszúj ... paszu ... vagy ... hogy is tetszett mondani, kérem tisztelettel?

— Paszuly — segíti ki az asszonyka. Majd újból magyarázni próbálja: — A paszuly is egy zöldségféle ... Olyan ... szemes ... mint a kávé és ...

— Ne haragudjon, de én ilyen zöldséget sem ismerek, soha nem hallottam a passzujról sem. — Aztán, pillanatnyi szünet után, mindkét kezével a pultra támaszkodva, fejét kissé oldalt biccentve, a derék zöldséges ezt kérdezi: — Kérem ... ööö ... ne haragudjon ... magácska nem magyar, ugye?... Talán szerbnek tetszik lenni?

Az asszonyka sokat próbált lelke felriad, de nem tud kiröppenni törékeny testéből, amely megremeg, mint a kocsonya, mikor beleszúrják a villát. Kissé megszeppenve mondja:

— Nem, nem ... dehogy ... magyar vagyok ... Erdélyből ... — folytatná, de nem tudja, mit mondhatna még. A kezében lévő szatyor mázsaként húzza le a vállát, pedig csak egy kenyér meg egy liter tej van benne, feje zúgni kezd, a világ elhalványul, és nem tudja már, hogy zöldséget kérjen-e, vagy nemzetiségét mondja.

A zöldséges, másodpercnyi dermedtség után, magához tér meglepettségéből, majd fejét a másik oldalára átbiccentve, megértő tekintettel mondja:

— Vagy úgy! Igen.... Persze... Most már értem, hogyne... — Aztán egy felvillanó emlékekkel folytatja. — Volt nekem egy szomszédom, akinek a szülei szintén Erdélyből származtak, és egyszer, amikor pár erdélyi rokona meglátogatta, elbeszélgettünk, és valóban, sokszor más szavakat használtak, mint mi, itt Pesten legalábbis... — Kicsit elmerengett ezen a számára roppant érdekes és érthetetlen

nyelvészeti problémán, de aztán, jó boltoshoz illően, akinek drága az idő, összezsapva munkacserzett, hatalmas tenyereit, visszatért a földre, azaz inkább a boltba. — No kérem, de most már nézzük még egyszer, hogy mit tetszik kérni, és hogy van-e... — és kérdően s biztatóan néz Papp Ilonkára.

Az asszonyka úgy kap paszulyt és murkot, hogy odamegy a pulthoz és rámutat a babra meg a sárgarépára.

Vinettát azonban nem kap, mert az nincs, így arra nem tud rámutatni. Ezért aztán a zöldséges nem tudja meg, hogy a vinetta padlizsánt jelent.

Ui. Azóta Papp Ilonka répát, padlizsánt és babot kér a boltban, de a családban murkot, vinettát és paszulyt esznek.

Budapest, 1988.

A KEOKH-nál¹

A folyosón, az ajtó előtt, most is — mint egy ideje mindig — zsúfolt tömeg várja a félfogadás megkezdését. Az erdélyi magyar menekültek szótlanul állnak, vagy ülnek, lógó fejjel, ki-ki a maga gondjával-bajával. Ha fel is emelik néha fejeiket, azt csak azért teszik, hogy az ajtóra nézzenek. Azon is a frissen kitűzött papírra írt tájékoztató feliratot: "Románok ügyintézése". Tudják, hogy nekik szól, mégsem érzik így.

Szótlanok, tekinteteik azonban annál parázslóbbak.

Várnak. Csak várnak tovább.

Egyszer csak mocorogni kezd valaki. "Ne, Béla, ne!" — szólal meg mellette csendes félelemmel egy sápadt asszonyka. Béla azonban ügyet sem vet rá. Az emberek közt furakodva elindul, lassan megy át a tömegen. Senki nem szól. Engedik. Mintha mindenki megérzett volna valamit. Az ajtó irányába tart. Mikor az ajtóhoz ér, megáll. Nem néz körül. Az ajtót nézi, nézi állhatatosan. A felíratra rá sem pillant. Mindenki őt nézi. Lassan felemeli a kezét. A bütykös, kemény ujjak felülről alányúlnak a felíratos papírnak. Leengedi a kezét, és kemény ökle lassan morzsává gyúrja. Hogy a földre dobja, vagy talán a zsebébe teszi, azt már nem lehet látni. Aztán ugyanolyan lassan, csendben visszamegy a helyére, ahol az asszonyka remegő aggodalommal várta már, kicsit félve, fejlesütve.

A tömeg pedig szótlanul vár. Csak vár tovább.

Egyszer csak bentről kinyílik az ajtó. Üde, fiatal, húsz év körüli csinibaba jelenik meg benne. Előbbre lép, félig visszafordul, az ajtót beteszi kissé. Éppen szólásra nyitná száját, amikor sikló tekintete az ajtóra téved. Szájára fagy a tervezett mondandó! Szemei szikráznak, és kegyetlenül rideg hivatalos hangja átsüvít a tömegen:

— Ki merte letépni az ajtóról a felíratot? Azt én írtam és tűztem ki ma reggel. Ez hivatalos közeg elleni, büntetendő cselekménynek minősül! Ki tette? Azonnal mondják meg! — és rendőri mivoltjának felsőbbrendű tekintete körbe-körbe jár.

A várakozó tömeg azonban néma. Csak néznek. Nézik a csinos, fiatal lányt. Nézik és hallgatnak.

¹KEOKH=Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hivatal

Hej, ha akkor az a csinos, fiatal lány meg tudta volna érteni mindazt, amit ott, akkor az a várakozó erdélyi tömeg mondott neki! Mert mondott — nem szájjal, de tekintettel. Beszéltek ám azok a szemek! Égbe kiáltották az otthon elszenvedett fájdalmakat, és az új földön keresett reményt.

De égbe kiáltottak egy megértő, mély szomorúságot is.

Ui. Másnap újabb papírt tűztek ki az ajtóra, a következő állt rajta: “Erdélyiek ügyintézése”.

Budapest, 1988.

Mondd, fiam, nagy egyetem az a kolozsvári egyetem?

1. Erdély

Őszi eső szitál hideg permetet az erdélyi kisváros, Nagyenyed (vagy ahogyan a helyi lakosság röviden nevezi: Enyed) macskaköves járdáira, utcáira.

Ősidőktől fogva lakott és mindig is fontos történelmi szerepet betöltő területnek, Közép-Erdélynek városa ez.

Hajdanán, több, mint két évezreddel ezelőtt, kis kelta falu állt a helyén. A Római Birodalom büszke, a Pannonia Inferiort és Dáciát összekötő útja erre haladt. A római kitelepítés és a gótok, hunok, gepidák, avarok, szlávok viszontagságos vándorlásai, majd a bolgár uralom idején idetelepített bolgár-törökök után a Levente által vezetett magyar seregek, a besenyő támadás elől a Déli-Kárpátokon átvonulva, ezen a környéken találtak menedékre, itt találkoztak a Keleti-Kárpátok szorosain bemenekülő többi magyar sereggel 895-896-ban, ezen a vidéken telepedtek le, és váltak ekképpen honfoglaló magyar őseinkké. Az ő emléküket őrző első leleteket 1895-ben fedezte fel Herepey Károly, az enyedi kollégium történész professzora (a mai Marosgombáson és Magyarlapádon).

Enyed menedéket adott a Szentkoronának egykoron, és a reformáció szülte regényes vártemploma fejedelmeknek is szállásul szolgált, benne szólíttatott örök nyugovóra a nagy Fejedelem, Bethlen Gábor, aki itt, Enyeden vetette papírra az immár szállóigévé vált szavakat: “Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk? Senki sincsen, bizonyára nincsen...”. A kurucok és labancok élet-halál harcot vívtak egymással Enyeden és környékén, és az őseit tisztelő és a népe kultúrájának adózó, az országúton száguldó autós ma is lelassít, amikor Jókai Mór *A nagyenyedi két fűzfá-*jának és Trajzig Frizig elfogásának színhelye mellett elhajt, hogy vessen egy pillantást erre a helyre.

Messze földön híressé Enyedet nem zaklatott históriája tette, sokkal inkább a

Bethlen Gábor erdélyi fejedelem által alapított Academicum Collegium, mai nevén Bethlen Gábor Kollégium, amely a magyar és egyetemes kultúra, tudomány, művészet egyik formálója, bölcsője immár közel négy évszázad óta. Itt gyökerezik a magyar tudományos gondolatszabadság eszméje, az elkötelezett magyarságkutatás tudománya, a világszintű magyar matematika, a legszínvonalasabb kortárs magyar drámaírás.

Az emberek, fázósan összehúzódva, dolguk után szaporáznak. A Tanár úr is rója megszokott útját a Kollégium felé: órát tart majd. Már messziről látja, hogy ismerős jön vele szembe. Szokásához híven, kalapját nagy íven megemelve, köszön rá a kissé fázósan siető édesanyára:

— Kezeit csókolom, Vargáné asszony!

Vargáné egyszerű, csendes lélek. Vastag, zöld, meleg, az álla alatt összekötött kendőt visel, amely alól néhány hajtincs kikandikál homloka előtt a nagyvilágba, mintha nem akaródzna nekik a kendő alatt leszorítva sínylődni. Nagykabátja állig be van gombolva, kezében üres szatyor, és azt veszi számba, hogy mit s mennyiből kell bevásárolnia.

A Tanár úr köszönése felriasztja. Kissé motyogva viszonozza. Hol vegye ő magát egy tanárember mellett!

A Tanár úr azonban már ismeri, megérti, és jóságos hangján így folytatja:

— Öszintén örülök, hogy László fia bejutott a kolozsvári egyetemre, és szívből gratulálok hozzá. Az egy igen régi, híres egyetem! Sok tudós ember került ki onnan. Üzenem neki, hogy becsülje meg ott is magát, és akkor nagy baj nem lehet. Na, Isten áldja, Vargáné, kezeit csókolom. — és, kalapját megemelve, továbbmegy.

Vargáné pedig, magához térve a megszólításból, kissé remegő lábbal sietve továbbmegy. Fejében zúg a gondolat: “Igen, bejutott, az én kisfiam bejutott az egyetemre ... “. Szeme belülről könnyes, szíve összeszorul, alig látja már az utcát, a házakat. “Itt fog hagyni engem ...”. Szíve meleg, féltő fájdalommal telik meg. “Nem baj, nem baj ... csak tanuljon ... te csak tanulj, kisfiam ... te csak tanulj ...”

2. Ausztria

A műszaki egyetem kutatási fellegvára, a Joanneum, az egyetemi negyed egyik utcácskájában emelkedik, és a maga négy emeletével adja tudtára a környező kis házaknak s a világnak, hogy benne csúcskutatás folyik.

Univ. Prof. Dr. Haase, a grazi egyetem professzora, modern irodabútorokkal ízlésesen berendezett dolgozószobájának íróasztalánál éppen utolsót billentyűz számítógépén. Aztán feláll a magas támlájú, kényelmes karfás, fekete bőrrel bevont, görgős-billenős székéből, és ruganyos léptekkel a kávézóasztalhoz megy. Középkorú ember, tekintete élénk, tartása egyenes. Öltönyt visel, arca ápolt, frizurája gondos, divatos nyakkendője elegánsan feszít a makulátlan inggallérban. Leül az egyik fotelbe. A kanapén Varga László ül kissé feszengve. Őt nemrég engedte be, és hellyel kínálta arra a pár pillanatra, amíg a billentyűzéssel végez. Az asztalon kávé gőzölög, szívélyesen megkínálja Varga Lászlót, majd így kezdi a beszélgetést:

— *Also, Herr Varga, Sie haben in Klausenburg studiert, nichtwar? ... Ja, ja ... Dies' ist eine alte, sehr berühmte Universität! Wie ich weiß, sie hat ...* — és a Herr Professor sorolni kezdi, hogy a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetemnek hány kara van, hányban alapították, hány hallgatója van.

Majd érdeklődni kezd Varga László tanulmányai iránt:

— *Sie haben also Informatik studiert... Haben Sie Datenstrukturen gemacht? Was war Ihr Diplomthema?*

Varga László feszélyezettsége felenged, egyetemi tanulmányairól kezd beszélni. A Herr Professor úgy egy óra múltán engedi csak el. Varga László észre sem vette, hogy elrepült az idő, és máris azon a kutatási témán kezd gondolkodni, amiben a professzorral közösen megállapodtak.

3. Magyarország

Kissé feszengve ül a Személyzeti Osztály hatalmas, zöld színű műbőrrel bevont kanapéján, és várja, hogy az osztályvezető befejezze a balatoni szabadságáról éppen visszatoppanó titkárnőjének fogadását:

— Nahát, kedves Icukám, mily elragadóan tökgönyörű most is! Álomszép tökcsokoládébarnára lesült! Mi meg csak ilyen tökhófehér hársfaháncs-vejszek vagyunk... Most is úgy el vagyunk havazva, hogy már tele van a hócipőnk... A tanácsülés két óra múlva kezdődik, az anyagot még ki sem osztottuk a tanácstagoknak, és az a rohadt telefon is meg csak állandóan veszettül csörög, pedig tökistenbizony ezerszer meg ezerszer megmondtam, hogy ...

És ekkor szélesre tárul az ajtó. Idős férfi lép be rajta, tekintélyt sugározni akaró pózban. Kopottas öltönyt visel, agyonmosott nyakkendője kissé félrecsúszott puhán gyűrött inggallérjában. Haja ősz, simán hátrafésült. A hajdan tudomány gyűjtotta tekintet már megfakult, és csak arra futja erejéből, hogy állandóan azt fürkéssze: vajon megadják-e személyének a — szerinte — kötelezően kijáró illendő tiszteletet.

Az osztályvezető és titkárnője szinte kórusban zengik:

— Jó napot kívánunk, professzor úr! Tessék befáradni és helyet foglalni — s várakozva lesik a szavát.

Miután a professzor úr kegyesen helyet méltóztatik foglalni, körülnéz. Szeme megakad a kanapén ülő fiatalemberen, és kérdőn az osztályvezetőre néz, aki hajlongva jelenti:

— Professzor úr, engedje meg, hogy bemutassam legújabb munkatársunkat. Erdélyből települt át. Éppen most töltjük ki a személyi adatlapját.

A professzor úr megemelinti kezét:

— Üdvözöllek. Én Béni bátyád vagyok. Szervusz!

A fiatalember feláll, a professzor úrhoz megy, udvariasan kezét fog vele:

— Varga László a nevem. Szervusz, Béni bátyám!

— Ugye... végeztél egyetemet? — kérdezi a professzor úr, félig lehunyta szemmel, fáradtan.

— Igen, Béni bátyám, végeztem.

— És hol, kérlek, ha szabad kérdezni?

— A kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetemre jártam ...

— Kolozsvár ... Kolozsvár ... És mondd, fiam, nagy egyetem az a kolozsvári egyetem?

Ui. Azóta a professzor úr már jobb létre szenderült. Nyugodjék békében.

Sopron, 1990.

Azóta kerülöm

— *Bon jour, kedves Alexandre!* — köszön rám a folyosón, szokása szerint, kitörő csicssergéssel Kati, rendes franciasággal raccsolva. Kati egyébként magyar, nem francia, de hosszú ideig élt Algériában férjével, aki ott vállalt munkát, és nemrég költözött vissza Magyarországra idős édesanyjához.

— *Bon jour, Écathérine!* — viszonzom, véve a lapot. Ismerem Katit. Tudom, hogy nem gúnynak szánja: ő mindenkit valahogyan imigyen, ‘eredetien’ köszönt. — *Ça va?* — érdeklődöm hogyléte felől.

— Hát ide figyelj, kedves Sándor! — döfi belém a tört Kati. — Mondd meg annak a részeges, közönséges barátodnak, hogy legközelebb a jó anyjával próbáljon kikezdeni, ne velem, jó!?

Azt sem tudom hirtelen, hogyan s honnan szedjem össze magam. Gyorsan számba veszem barátaimat: vajon melyikük és miért vetemedhetett ilyesmire.

— Ne haragudj, Kati, de nem értem, miről beszélsz!?

— Neeem? Hát majd én megmagyarázom, kedves *Alexandre!* Ugyanabban az utcában lakik, amelyben te. Üzenem neki, hogy többé látni sem akarom. — Ezzel Kati tova is libben.

Tudom, hogy Kati rám nem haragszik, és nem akar megbántani. Mégis gondolkodni kezdek: ugyan bizony kiről beszélt ilyen kifakadóan. De nem sikerül rájönnöm.

Néhány nap elteltével, hazafelé tartva, pár lépésre a kapunktól összetalálkozom valakivel, akit látásból ismertem az Erdélyi Kör üléseiről.

— Szervusz! — köszönök oda neki, csak így, név nélkül, mert azt sem tudom, hogy hívják. — Ne haragudj, de ismerős az arcod az Erdélyi Körről. Én itt lakom, te mijáratban errefelé?

— Ja há’, izsmerössnek tűnz te izs nekem. — válaszol. Ingadozva,

bizonytalanul áll a lábán, borgőzös lehelete megcsapja arcomat.

— Örülök neki. — mondom — Talán engem keresel?

— Nem, nem .. én izz itt lakok mozs' tebbe' a házba, albérletbe'. — és rábiccent a második szomszédházra.

Nem tudom, véletlen-e vagy sem, de az jut eszembe, amit Kati vágott a fejemhez pár nappal azelőtt. Valamilyen ürüggyel visszautasítom rögtöni invitálását a sarki kocsmába, és elbúcsúszom tőle.

Azóta kerülöm.

És nem tudom, hogy helyesen teszem-e.

Ui. Közben a 'barát' elköltözött, semmit sem tudok róla. Sajnos, nem ő volt az egyetlen ilyen eset.

Sopron, 1992.

Miért

Szabó István Nagyváradon született 1951-ben. Informatikus egyetemi oklevelet szerzett Kolozsvárott, és számítógéprendszer-elemzőként dolgozott odahaza, Erdélyben.

Az élet úgy hozta, hogy ő is — mint annyian mások — az erdélyi menekültek sorsát választotta. Kezében egy bőrönd, benne néhány személyes holmi — ez volt minden vagyona, amikor pár évvel ezelőtt elhagyta szülőföldjét, Erdélyt, és elhatározta, hogy Magyarországon telepszik le és kezd új életet.

A közelmúltban tette le a magyar állampolgársági esküt. Most éppen a Városháza Lakásosztályának homályos, rideg várószobájában ül egy kopott fotelen, és az alacsony, hideg üvegasztal fölé hajolva lakásigénylő űrlapot tölt ki.

Beírja nevét: Szabó István. Beírja anyja leánykori nevét: Szép Annamária. Beírja születésének helyét: Nagyvárad. Beírja legmagasabb iskolai végzettségét diplomája honosításának megfelelően: programtervező matematikus. És így tovább: szép sorjában, mindent, amit az űrlap kér.

Aztán vár. Végre sorra kerül. Beszólítják egy piciny irodába, amelyben egy törpe íróasztal és egy meggörnyedt iratszekrény zsúfolódnak. Középkorú, sovány, szemüveges, beesett arcú ügyintézőnő ül az íróasztal mögött. Kezét az asztalon pihenteti. Jobb kezének mutató és középső ujjai sötét, már-már barnás sárga színűek — erős dohányos lehet. Ez hangjából is kitetszik, amikor hivatali udvariassággal helytel kínálja Szabó Istvánt magával szemben, az íróasztal másik oldalán. Elveszi tőle az űrlapot, és elkéri személyi igazolványát, meg a mellékleteket, amiket Szabó Istvánnak szintén magával kellett hoznia. Nézi őket, nézi felváltva, hol egyiket, hol a másikat, majd két dohányos köhögés közepette megszólal:

— Igen... öhöm... khm... hm...

Arcának hivatali kedvessége hol csodálkozásba megy át, hol értetlenkedésbe vált. Végül felveszi a hivatali ridegséget, és rezgő krákogással mondja:

— Igen... A maga születési helye a személyi szerint nem Nagyvárad, ahogyan maga beírta, hanem — és belenézve a személyi igazolványba, tagolva mondja

— O-ra-de-a.

— Igen, tudom, de Oradea magyarul Nagyvárad, és ...

— Vagy úgy... — vág közbe az ügyintézőnő, majd így folytatja. — Úgy... tehát maga román magyar...

Szabó István ismét szólásra nyitja száját, de az ügyintézőnő szigorúan leinti.

— Nézzük tovább. A maga foglalkozása, maga szerint, számítógéprendszer-elemző, csak hogy — és, belenézve Szabó István munkakönyvének hitelesített fordításába, így folytatja — az OFFHI² szerint a maga foglalkozása elemző vegyész, nem pedig számítógéprendszer-elemző³, ahogyan maga beírta. Csak nem akarja azt mondani, hogy az OFFHI-nal nem tudnak románul?! — és kérdő tekintetében enyhe gúny csillan meg.

És ez így folyt még egy ideig. Végül Szabó István távozott, kezében a válasszal lakáskérelmére:

“Szabó István, szül. Oradea, 1951, a.n. Szép Annamária. Benyújtott lakáskérelmére válaszoljuk, hogy szociális lakásra nem jogosult, mert havi átlagkeresete meghaladja a 6900.- Ft-ot.”

Szabó Istvánnak kóvályog a feje. Bár lakást kérni ment a Városházára, és kérését elutasították, mert — úgymond — ‘magas’ a fizetése, ez már el sem ért a tudatáig. Nem ez fáj neki, hanem a foglalkozásának megnevezése és szülővárosának neve kapcsán ismételten megtapasztalt tehetetlenség, keserűség, meg nem értés, tudatlanság. Esze azt súgta: “ne az ügyintézőt hibáztasd, ő a paragrafusok vak szajkója és robot nyúlánya”, de a lelkében elhatalmasodó fájdalom mindent elnyomott. Még mindig és már megint elemző vegyész!? Pedig soha életében semmi köze nem volt a kémiához. Hát már soha nem írhatja le, még Magyarországon sem, szeretett szülővárosának nevét szíve szerint, úgy, hogy Nagyvárad? Miért nem? Miért!?

Kitántorog a Városházáról. A máskor oly színesnek talált utcai forgatagot, a

²OFFHI=Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda

³Hősünk a román ‘analist de sistem’ kifejezést fordította le ‘számítógép-rendszer-elemző’-re. Az ‘analist de sistem’ kifejezés a romániai foglalkozások hivatalos megnevezései között szerepel, és pontosan azt jelenti, hogy ‘számítógép-rendszer-elemző’. Az OFFHI az ‘analist de sistem’ kifejezést ‘elemző vegyész’-re fordította le (nyilván tévesen).

zömében turista tömeget alig érzékeli. Gépiesen befordul a Várkerületről a szűk Festőközbe, amelynek ódon falait zömök boltív köti össze, és a máskor romantikus gondolatokat ébresztő homályból most menekül kifelé a szabad ég alá, a levegőre, a fényre. Szinte futva éri el az Ikva patak füves, magas partjait összekötő kis hidat. Megáll rajta, a korlátra könyököl, mélyeket szív a friss levegőből. Szeme elréved az alanti patakocska békésen csörgedező, meg-megcsillanó vizén. “Miért? Miért?! Miért?!! ...” Egyre jobban összezavarodó gondolatai és érzelmei számára szűknek bizonyul teste: kiomlanak azok belőle a hídon át, le a vízbe, amelynek kis fodrai évszázados természetességgel veszik hátukra és viszik tova őket.

De hová? Merre? Ki tudja, talán az Óperenciás tengeren is túlra.

Ui. Azóta Szabó István nem elemző vegyész már, hanem megbecsült matematika-számítástechnika tanár — igaz, ez sok energiájába került. De az Oradea azóta sem lett Nagyvárad.

Győr, 1993.

Forint és font

A júliusi nap izzik az égen, nagy a hőség. A dél-angliai kisváros lakói pilledezzve ballagnak az utcákon: nem szoktak ők ilyen nyárhoz.

Amint az állomás felé tartok, egy bank mellett visz az utam. Hirtelen gondolok egyet, visszafordulok és betérek a bankba. A pénztárcámban volt egy ezerforintos, egy ötszázforintos, három százforintos és két ötvenforintos bankjegy. Meg némi aprópénz, érmékben. Arra gondolok, hogy átváltom a forintjaimat angol fontra, és talán futja majd belőle egy jó angol sörre. No meg, hajt az a fránya kíváncsiság: mennyire konvertibilis a forint.

Amint belépek, a légkondicionálás kellemes hűse fogad. A pénztárhoz megyek. A csillogó üveglak mögött frissen kozmetikázott, elegáns frizurájú, megnyerő arcú, már-már kínosan ápolt nő ült, aki készséges mosollyal fogad. Így szólok be hozzá a körablakon keresztül:

— *Excuse me, please, do you change Hungarian Forints?* — érdeklődöm, hogy váltanak-e forintot.

— *One moment, sir, I have to check my list ...* — jön a készséges válasz: a pénztárosnő pillanatnyi türelmemet kéri, utánaéz.

Halvány reménysugár pirkadozik hitetlen elmémbe, mert ugyanarra az ironikusan kategorikus, elutasító válaszra számítottam, amit egy londoni pénzváltótól kaptam néhány nappal előtte.

— *Yes, we can change Hungarian Forints, sir. But only notes, no coines, please.* — jön a megmentő válasz: igen, váltunk forintot, de csak bankjegyet, érmét nem.

Bánom is én, hogy érmét nem váltanak: mégiscsak sörré változik az a forint! És máris előveszem a pénztárcámat, s belőle a bankjegyeket.

— *I haven't got much,* — kezdem — *one thousand and nine hundred. Here you are.* — nyújtom oda a pénztárosnőnek forint-bankjegyeimet.

A pénztárosnő megnézi azokat, majd rám emeli barna tekintetét:

— *I'm afraid we can't change the one thousand note, sir.* — vág mellbe reakciója, amikor meglátja a feléje nyújtott forintokat: nem válthatják át az ezerforintos

bankjegyet.

Fennakad bennem a lélegzet egy pillanatra: Hogyan? Hát már itt sem? Aztán, az optimizmus első sugarának kimúlása után, a reményvesztettséghez közeli hangon kérdezem meg:

— *May I ask why, please?* — jön ki számon valami hang: megkérdezhetem, hogy miért?

Bárcsak ne jött volna! Mert a válasz imigyen jön át a pénztárbalak környílásán:

— *Because you're not allowed to take it out of your country, sir. We can only change lower notes.*

Ha az előbbi válasz kissé mellbe vágott és lélegzetem is fennakadt, akkor ebből a válaszból máig sem tudom, hogyan s mikor tértem magamhoz. Azért, mert tilos kivinni Magyarország területéről az ezerforintos bankjegyet!? Én ezt nem is tudtam! Azóta is fohászkodom Istenhez, bocsássa meg nekem, hogy ekkora roppant hatalmas értékű bankjegyet vittem ki, én balga, az ország területéről. Valahogyan azonban mégiscsak magamhoz térek, és újabb hangféle hagyja el a számát:

— *Well... I didn't know... Can you change the rest then, please?* — kérem én motyogva, hogy váltsa fel a többi.

A pénztárosnő néhány hosszú pillanatil néz rám, megszán, aztán a nők utánoszhatatlanul megértő hangján mondja:

— *I'm afraid it's not worth, sir.* — vagyis hogy nem érdemes. — *I hope you don't mind my telling you this.* — teszi hozzá kíméletesen, elnézésemet kérve.

Belőlem szó már nem jön ki, de tekintetem beszélhet, mert a pénztárosnő előveszi számológépét, ujjai fürgén zongoráznak rajta, majd felém fordul, és részvétől nedves tekintettel magyarázza el, hogy miért nem érdemes:

— *Because, you see, sir ... **you** should pay **us** one pound in order for us to change nine hundred Forints.*

És türelmesen, szépen elmagyarázza, hogy a kilencszáz forintnak angol fontra való átszámítása és a kezelési költség levonása után én tartoznék a banknak még egy egész kerek angol fonttal.

Visszateszem bankjegyeimet a pénztárcámba, elteszem a zsebembe, elmotyogok valami köszönésfélét, és kitántorgok az utcára, ahol mellbe vág a forró levegő, és

megvakít a sugárzó napfény. Tekintetem a szemközti épület bejárata fölött büszkén magasló, hatalmas, piros kőoroszlánével találkozik, aki királyi nyugalommal kérdezi: Mit is akartál te forintjaiddal a bankban?

Kérdését válasz nélkül hagyva folytatom utam az állomás felé. Ugyan mit válaszolhattam volna?

Ui. Ez a forint-font arány ma sem jobb — bár ma már inkább politikai aritmetika, mint gazdasági realitás.

High Wycombe, 1993.

Operativitás

A gazda egy szép, csendes, nyári este, a vacsorára várva a konyhaasztalnál, arra lesz figyelmes, hogy szú rágja a mennyezet fagerendáját. Egy ideig fülel, aztán a tűzhelynél tüsténkedő feleségéhez fordul:

— Hallod-e, Annyuk, min'ha szú lenne a fába' ...

— Öld ki, Apjuk, mert megeszi a fát, és ránk dől a ház! — feleli az asszony, miközben leemeli a fazekat a tűzről, és az asztalra teszi.

— Jó' van, Annyuk, jó' van... Maj' hónap megnézem ... — így a gazda. — Most ehetnék egyet.

A szú meg csak rágja tovább a fagerenda finom húsát. Az asszony pedig hiába kéri minden nap az urát, hogy tegyen már valamit, az mindig csak azt mondja, hogy "Maj' hónap."

Egyszer csak a szú influenzás lesz, magas lázzal fekszik kedvenc vájátában, és mivel nem ad neki senki Semicillint, szép csendesen elköltözik egy másik világra.

Mondja is pár nap után egyik este a vacsoránál a gazda:

— Hallod-e, Annyuk?

— Mit, Apjuk?

— Min'ha má' nem rágna a szú...

— Tényleg. — állapítja meg az asszony is némi fülelés után.

— Na, — dől hátra székében a gazda — mos' má' megnyugodhatsz, Annyuk, nincs szú, nem rágja többé a fát.

Az asszony éppen szólásra nyitná száját, de a gazda leinti. Befejezik a vacsorát, és lefekszenek.

Reggel aztán, mikor felébrednek, ki is ugrik ám az álom hamar a szemükből! Az utcán nagy csődület, és mindenki őket bámulja, amint a leomlott mennyezetű szobában, a gerendatörmelékes ágyban ülnek és pislognak. Halkan odaszól az asszony az urához:

— Az este csak azt akartam mondani, Apjuk, hogy igaz, hogy a szú már nem rágott, de attól még a vájatok ott maradtak benn a gerendában.

Ui. No comment.

Sopron, 1995.

Göttinga

1. Bolyai, Gauß

A vonat lassítani kezd.

Mintha kicsit ő is elfáradt volna a hosszú úton. Derűsen indult ki tegnap reggel Graz városának takaros állomásából, és egész délelőtt vidáman kanyargott a stájer dombok között. A délutáni nap sugarai a Dachstein-hegység masszív köröngetegének zezugaiban találták volna, ha azokba be tudtak volna sütni. Este hangos fütttyel búcsúzott Ausztriától, átdübörgött a méltóságteljes Duna fölött átívelő acélhídon, és vágatott tovább immár német földön, mintha csak azt akarná megmutatni, hogy ereje javában van még, bírja ő katonásan egész éjjel belső-Németország sűrűn lakott területein, hegyes-dombos tájain keresztül, fel egészen a végállomásig, Göttingenig, ahova másnap délelőttre várják.

A vonat egyre jobban lassít.

Lehúzom a vonatablakot, és szemügyre veszem a délelőtti napsütésbe vont Göttingent. A kék égboltról a Nap mosolyt küld, a tüdőtágító, friss levegő bemetsz az ablakon. A házak patyolattiszták, embert alig látni.

A vonat megáll. Fütttyent egyet, mint a bojtárlegény, aki így jelzi, hogy meghozta a gondjaira bízott jószágot.

Kezemben kis poggyászzommal leszálok. Körülnézek.

Ez volna hát az a híres Göttinga!

Egyetemére járt valaha, több évszázaddal ezelőtt sok, tudományra éhes magyar ifjú, különösen Erdélyországból. Innen vitt professzorokat Bethlen Gábor erdélyi fejedelem a gyulafehérvári *Academicum Collegium*ába, itt hallgatott mathézist a volt nagyenyedi diák, Bolyai Farkas, és lelt boldog barátságra a Princeps Mathematicorum, azaz Gauß személyében, aki ebben a városban élt és alkotott, és itt hallgatott — mások előítéletét kielégítendő — antropológiát, nyelvészetet és történelmet egy másik

nagyenyedí diák, Kőrösi Csoma Sándor, a magyarságkutató, a tibetológia tudományának megalapítója.

Itt vagyok tehát nagyenyedí diákéveim titkos kamaszálmának színhelyén. Múltidézéskeppen mélyet szippantok a göttingai levegőből. Vajon akkor is ilyen friss volt, amikor Gauß és Bolyai a paralellákról vitázva a bástyán sétálgatott?

Átmegyek az állomás épületén, egy térre érek ki. Körülnézek. Kisvárosi csend és nyugalom fogad. Jobbra teraszt látok, amelyen az állomásbüfé asztalai várják a megfáradt utast, balra elkanyarog az állomás utca, szemben pedig — nocsak! Csupa ház, ablak, sikátorbejárat.

Továbbutaznom csak délután kell, úti célom a Clausthal-Zellerfeldi Műszaki Egyetem. Vonatjárat Göttingen és Clausthal-Zellerfeld között nem lévén, busszal fogok menni. Böven van időm a busz indulásáig. Jobbra indulok, fellépek a büféterasz pár lépcsőjén. Csak egy-két asztal foglalt, ezeknél bágyadtan kávéznak-söröznek, a többi szabad. Leülök az egyik üres asztalhoz, és a máris oda pattanó pincértől kávéért kérek. Kihozza a kávé, megkóstolom: finom és forró! nem csodálkoznék, ha esetleg az derülne ki, hogy olasz kéz készítette. Hátradőlök... Hosszú volt a vonatozás Sopronból Gazon át, ahol átszálltam, Göttingenig. Behunyom a szemem. “Ha már itt vagyok, meg kellene nézmem az egyetemet ... a csillagvizsgálót ... Lássam, hol tanult Bolyai és Kőrösi Csoma, hol munkálkodott a nagy Gauß.”. Megiszom a kávé, fizetek, felállok, leballagok a terasz lépcsőfokain. Észreveszem, hogy az út túloldalán nagy várostérkép van egy oszlopon. Átsétálok a térképhez, megállok előtte, és tanulmányozni kezdem. Nagy nyíl jelzi az állomást “*Sie sind hier.*” felirattal, vagyis azt a pontot, ahol a térképnéző — jelen esetben én — áll. Aztán a névjegyzékben megkeresem az egyetemet, a könyvtárt, a csillagvizsgálót. Meg is találom szépen valamennyit, és a nevek melletti számok s térkép-koordináták alapján azonosítani tudom őket a várostérképen is. “Nagyszerű”, gondolom, “erre kell mennem, így szépen, itt balra, ott a második jobbra, és már ott is leszek az egyetemnél.”.

Nekivágok.

Átsétálok az állomást a sikátor-bejáratos, sokablakos, emeletes házaktól elválasztó parányi parkon, és magabiztosan bemegyek az egyik, a térképről kinézett sikátoron. Megcsodálom az emeleti ablakokból leomló színes virágfüzéreket, ámulok a

házak földszintjein sorakozó sok, csillogó boltkirakaton. Embert alig látok, hétköznapiak, munkaidő, mégis, mintha kihalt volna minden. Egyszer csak a sikátor, mintha olvasna gondolataimban, megszólal: “Micsoda? Te azt hiszed, hogy itt kihalt minden, hogy itt nincs élet? Na, megállj csak, majd én megmutatom neked...”, fogja magát és kétfelé ágazik! Megtorpanok, értetlenül állok a sikátor-elágazásnál: ez nem volt rajta a térképen... Milyen jó lenne most óriásnak lenni, gondoltam, akkor átnézhetnék a házak fölött, minden bizonnyal megpillantanám az egyetemet, és tudnám, merre menjek. Ennek hiányában azonban nem tehetek mást, mint elhatározom, hogy megkérem a járókelőket: igazítsanak útba.

Kicsit állingálok, teszek pár lépést erre is, teszek arra is, végül felbukkan egy fiatal pár. Az asszonyka gyerekkocsit tol maga előtt, meg-megáll, a kocsit fölé hajol, igazít valamit a kisbabája sapkáján vagy cumiján. A férfi az asszonyka jobbján és őt kissé megelőzve ballag, kezében szatyrot lóbál, fejét hol balra, hol jobbra forgatja, a kirakatokat veszi szemügyre, és járásán látszik, hogy nehezen viseli ezt a lassú, megállásos tempót. Feléjük indulok, és amikor találkozunk, megszólítom a férfit:

— *Entschuldigen Sie, bitte ...*

A férfi, mint aki felriad, rám néz, és amikor látom, hogy figyel is rám, így folytatom:

— *Ich suche die Universität, können Sie mir sagen, wie ich sie finde?* — érdeklődöm afelől, hogy hogyan találom meg az egyetemet.

A férfi nagy szemeket mereszt:

— *Was? Die Universität? ...* — majd a kocsit toló asszonyka felé fordul — *Du, Elsa, gibt's ein' Universität in de' Stadt?* — kérdezi e feleségét, hogy van ebben a városban egyetem?

— *I' weiß net.* — rázza tagadólag fejét az asszonyka. És mindketten továbbmennek: mit zavarják őket ilyen buta kérdésekkel?!

Nincs mit tennem, tovább kell próbálkoznom. Végre felbukkan egy férfi. Velem szembe jön, kissé siet, fejét félig lehajtja, mint akinek napi teendőin jár az esze. Őt is megszólítom, és tőle is megkérdem, hogyan jutok el az egyetemre. Készséggel magyarázza:

— *Die Uni ... ja, ja ... Sie gehen erst geradeaus, dann links, dann nochmal*

links, und danach die zweite ... nein, die dritte rechts ... ja ... und da ist sie. — Azaz menjek csak egyenesen, aztán kétszer balra, és végül a harmadik utcán jobbra, ott megtalálom.

Megkönnyebbülten fellelegzek: tehát mégiscsak látni fogom a híres Göttingai Egyetemet. Neki is vágok, ahogy mondta: balra, aztán még egyszer balra, aztán számolom a mellésikátorokat, egy, kettő, hoppá!, nem, ez csak amolyan kettő és fél, na, ez lesz az, ez a harmadik. Befordulok és megyek tovább. Megyek, megyek, megyek... De meddig menjek? Hol van az egyetem? Arra számítok, hogy valami nagyobb épületet fogok látni, de nem látok; kémlelem a házakat, hogy nem látok-e valamiféle, egyetem jelenlétére utaló feliratot, táblát, de azt sem látok. Elbizonytalanodom, megállok. Tanakodni kezdek önmagammal: menjek-e még? Körülnézek, hátha megpillantok valakit, akitől útbaigazítást kérhetek, de egy árva lelket sem látok. “Hát, feladom”, mondom magamnak, “úgy látszik le kell mondanom a híres-nevezetes Göttingai Egyetem megnézéséről...”, és kelletlenül, csalódottan fordulok vissza: “Visszamegyek az állomásra, majd csak elűtöm az időt buszom indulásáig...”.

Visszaindulok tehát. Ballagásra fogom magam, bőven van időm. Meg-megállok a kirakatok előtt, végignézem a fényárban úszó portékát, majd sétálok tovább, felfelnézek a házak között a kék égsvárra, amelyet a sikátor metsz ki az égboltból.

Fekete bőrkabátos fiatal férfi lép ki az egyik üzletből, és elindul velem szembe. Haja szőke, egészen rövidre nyírt, fülénél és tarkóján szinte kopaszra, feje búbján kefefrizúra-tarék húzódik. Bőrkabátjának gallérja széles, kissé lebeg lépéseinek ütemére, szára pedig majdnem bokáját verdesi. Lassan jön, egyre közeledünk egymás felé.

Hirtelen rossz érzés fog el!

Érzem: követnek. Megijedek. Sehol egy lélek, előttem és mögöttem közelednek felém, és biztosra veszem, hogy rossz szándékkal. Nem merek hátrafordulni. Lábam elgyengül, látásom elhomályosul, kezem remegni kezd. Nem tudom, hogyan, de megyek tovább.

Sajnos, nem tévedtem a szándékot illetően. Amikor a szembe jövő férfi közel ér hozzám, halkán, de ellenségesen sziszegi:

— *Hast du ein' Mark, heyn?*

Nagyon megijedek. Értem a szavakat: pénzt követel tőlem. Nem válaszolok

semmit, és nem tudom, hogyan, de azon veszem észre magam, hogy megyek tovább. A férfi pedig, aki szembe jött velem, hátrál, hogy előttem maradjon. A másik pedig, érzem, szorosan a hátam mögött jön. A követelés megismétlődik, és vele egyidejűleg rövid, kemény ütés éri hátamat. Megállok, megfordulok: hasonló külalakú férfit látok, mint az, aki előttem áll. Ránézek, végigmérem, majd a másikat is, és arra eszmélek, hogy angolul szólalok meg:

— *What do you want from me?* — kérdezem, hogy mit akarnak tőlem.

Fel voltam én már készülve mindenre: menekülésre, verekedésre, segélykiáltásra. De ekkor hirtelen olyasmi történik, amire egyáltalán nem számítottam. Az a férfi, aki pénzt követelt tőlem, azt mondja társának:

— *Lass' ihn, er ist Ausländer...* —, és továbbállnak.

A mostani meglepetéssel tetőzött ijedtségtől földbe gyökerezett a lábam. 'Hagyd, külföldi...' voltak azok a mágikus szavak, amiket követően elmúlt a veszély. Lassan összeszedem magam, elindulok az állomás felé, ezúttal azonban nem bámészkodva, hanem sietős léptekkel, és elhatározom, hogy ki sem teszem a lábam az állomásról, ahol rendőrt láttam cirkálni, amikor beérkeztem, így ott biztonságban leszek.

2. Kávé

A busz komótosan kanyarodik be az állomás utcába, végigtempózik rajta, majd lehúzza megállóba, és kényelmesen megáll. Mintha csak a Clausthal-Zellerfeldtől tartó, valószínűleg a közlekedés biztonságát szolgáló lassú haladást akarnák ellensúlyozni, az ajtók ruganyosan kivágódnak, az eddig fegyelmezetten helyükön ülő utasok csak most állnak fel üléseikről, és szépen leszállnak, egymás után.

Én is leszálok. Ismét itt vagyok hát, a göttingeni vasútállomáson, ahova néhány napja vonattal érkeztem, és ahonnan szintén vonattal fogok hazautazni, Sopronba, grazi átszállással, akárcsak idefelé.

Még nem felejtettem el előző, kalandos kiruccanásomat Göttinga sikátorerdejébe, így hát nem érzek magamban elég bátorságot arra, hogy újból megkíséreljem felkutatni nagy múltú egyetemét. Már esteledik, vonatom csak nem

sokkal éjfél előtt indul. A teraszbüfé felé veszem lépteim, felmegyek, és leülök egy üres asztalhoz. Körülnézek. Néhány asztalnál vendégek ülnek, a szomszédos asztalnál idős házaspár sört szürcsölget gondolatokba merülve. Kávét rendelek, és azt tervezem, hogy végtelen lassúsággal fogom meginni a finom nedűt.

Egyszer csak arra riadok fel, hogy kő süvít át az asztalok fölött, és koppan nagyot a terasz cementlapján. Felkapom a fejem, máris újabb kő jön támadólag. A többi vendég is felkapta már a fejét, és a következő ‘lövedék’ az idős házaspár asztalán landol, összetörve egy söröskorsót. A hölgy a fejéhez kap, felugrik, elsikítja magát. Az öregúr nem akar hinni a szemének, pedig most már egymást követik a kőbombák. A pincér is előkerül, kezével az úttest irányába hadonászik, és kiabál. Mindenki odafordul. Toprongyos, hajlott hátú, vad arcú alak jár dühösen fel-alá az úton, le-lehajol, kikapar egy kavicsot vagy követ, ami éppen akad, és hajítja ránk kíméletlenül. Közben átkot-szitkot ránk zúdít németül, nem értem minden szavát, de annyit kihámozok, hogy mi, itt a teraszon ülök, gazdagok vagyunk, csak isszuk a sört, szórjuk a pénzt, nem törődünk a szegényekkel, az olyanokkal, mint ő, és követelte, hogy adjunk neki márkát. A pincér közben erősítést kap, kirohan egy másik pincér, meg a szakács, és együttes erővel elkergetik a kődobálót. Nem először fordulhat elő, mert rutinosan verik vissza a támadást, majd megnyugtattak bennünket, hogy nincs ok aggodalomra, semmiség az egész.

Én azonban gyorsan lenyelem maradék kávé, fizetek, és besietek az állomás épületébe.

3. Menetrend

Kisebb csarnok fogad, belőle balra nyílik a jegypénztár terme, szemben a vágányokhoz vezető aluljáró, jobbra a WC jelét fedezem fel a falon, a hozzám közelebbi jobb sarokban kis büfé működik. “Így ni, itt már nem fog kővel dobálózni senki.” mondom magamban, és körülnézek. Utasok jönnek-mennek, van, aki kifelé igyekszik az állomásból, van, aki a vágányok irányába sétál vagy siet, ahogy éppen természete diktálja vagy az idő sürgeti, és vannak néhányan, akik a jegypénztár termében állnak a hosszú, széles, csillogó, félkör alakú márványpultnál, ki itt, ki ott, attól függően, hogy melyik jegyárus szabad. A pult az emberek nyakáig ér, és ilyen módon a pult mögött ülő

jegyeladó kisasszonyok az utasnak csak a fejét láthatják a pultot a mennyezettel összekötő vastag, a pult ívét követő üveglakon keresztül, amely átlátszó várfalként választja el egymástól az utasokat és a jegyárosokat. Egy szürke kabátos férfi éppen jegyet látszik kérni az üvegfalba vágott környíláson keresztül, amelyen kis idő elteltével egy kéz nyúlik kifelé, mint hajdanán a puska csöve az igazi várfal lőrésén, ám a kézből nem golyó süvít ki, hanem egy papír cetli lóg alá: a vonatjegy, amit a férfi megköszönve elvesz és távozik.

A jegykiadó terem felé veszem lépteim. Bár úti tervemet (vonatom indulási ideje Göttingenből, az érkezés időpontja Grazba, az átszállás, stb.) gondosan leírtam még útra kelésem előtt, odahaza, arra gondolok, hogy — ellenőrzésképpen, no meg mivel ezzel is telik az idő — rákérdezek valamelyik jegyáros kisasszonynál vonatom indulási, továbbá a grazi átszállás időpontjára. Az egyik környílás előtt, vagy inkább: alatt, nincs senki, ezért odamegyek. Kerek arcú, színtelen bőrű, jellegtelen frizura övezte női arcot pillantok meg, melyből barna szempár néz le rám kérdőn.

— *Guten abend! Ich möchte nach Sopron, Ungarn, durch Graz, wo ich umsteigen muß. Können Sie mir, bitte, sagen wann ich in Graz ankomme, und um wieviel Uhr ich weiterfahren kann?* — kérdezem, hogy mikor érkezem Grazba, és hány órakor utazhatom tovább, Sopronba. Ugyanakkor nyújtom menetjegyemet.

A kisasszony kinyújtja bal kezét, átveszi jegyemet, forgatja, nézi, majd kissé jobbra fordul, és jobb kezének ujaival egy számítógép-billentyűzeten zongorázni kezd, miközben feszülten mered a fölötte lévő képernyőre. Tekintete valamelyest enyhül, és szemén látom, hogy a keresett információ megjelent a képernyőn. Nyel egyet, majd felém fordul, és azt mondja:

— *Leider, kann ich das Ihnen nicht sagen, der Computer weiß es nicht, weil ab Morgen der neue Fahrplan gilt* — és visszaadja menetjegyem.

Azt, amit a kisasszony mond, vagyis, hogy holnaptól új menetrend érvényes (ahogyan ez már lenni szokott a vasúttársaságoknál nyár elején), nyilván tudom, de az meglep, hogy a kompjúterben éppen emiatt nincsenek időpontok; Sopronban és Grazban, ahol azelőtt érdeklődtem, mindent tudtak már. “Sebaj”, gondolom, elköszönök, és átmegyek egy másik körablakhoz. Itt szó szerint ugyanaz zajlik le, mint az előzőnél. “Ejnye”, mondom magamban, “ez nem lehet igaz; hogy-hogy Sopronban és

Grazban tudták, és itt, Göttingenben, nem tudják... Mi az, hogy a számítógép nem tudja az időpontokat”, dohogok magamban, “mi az, hogy emiatt a kisasszony sem tudja megmondani?... Hát nincs itt neki papírra nyomtatott menetrendje, amiben megnézheti?”. Most már csak azért is hajt a kíváncsiság, no meg a kisördög: a computer mondja-e meg a kisasszonynak, hogy mit kell tenni, vagy van a jegyeladónak annyi kezdeményező képessége és önálló cselekvésre jogosultsága, hogy felüssön egy menetrendet, feltéve, hogy van neki ilyen. A harmadik jegyablakhoz lépek, és felteszem ugyanazt a kérdést. Már számítok rá: pontosan ugyanaz ismétlődik meg, mint már kétszer azelőtt. De ekkor már nem hagyom annyiban:

— *Entschuldigung, bitte, aber wie so, können Sie mir keine Zeitpunkte sagen...*

—, értetlenkedem: hogy-hogy nem tud mondani időpontokat.

A kisasszony készségesen felém fordítja a képernyőt, és mondja:

— *Schauen Sie an, hier steht's ...* — és rámutat a képernyő legalsó sorában lévő szövegre: “Ab Morgen neuer Fahrplan; keine Ankunft, Abfahrt.”. Alig hiszek a szememnek! Valóban, a számítógép azt ‘mondja’, hogy holnap lép érvénybe az új menetrend, és nincsenek sem érkezési sem pedig indulási időpontok. Hát így vagyunk... És emiatt aztán a kisasszonyok sem tudnak/tudhatnak, mondanak/mondhatnak semmi mást. Jól van, én ezt értem, az azonban nem hagy nyugodni, hogy de hát talán van itt egy hagyományos papír-menetrend, amiben le vannak írva az időpontok, hiszen a vonat kiindul ma este a göttingeni állomásból és megy, és megy, éjfélkor is megy, amikor az új menetrend érvénybe lép, nem fog megállni és nyomtalanul eltűnni, és csak megérkezik Grazba, és annak az érkezésnek csak van időpontja... Mondom is a kisasszonynak:

— *Daß verstehe ich, aber... Haben Sie einen Papierfahrplan, der alte, der heute Abend noch gültig ist? Dort kann man die Ankunft und Abfahrt finden...* — kérdezem, hogy van-e papír-menetrendje, abban megtaláljuk az indulási és érkezési időpontokat.

A kisasszony pár pillanatig üres szemmel bámul rám, aztán kicsit fészkelődik ülőhelyén, tanácstalanul megingatja a fejét, majd ezt mondja:

— *Moment, bitte...* — pillanatnyi türelmemet kéri, feláll, hátramegy. Rövid idő múltán előjön egy öltönyös férfiember, aki készséges mosollyal fordul hozzám a körabalakon át:

— *Guten abend! Ich bin der Leiter dieses Fahrkartenschalters. Kann ich Ihnen helfen?* — köszön, és a jegypénztár főnökeként kérdezi, miben állhat segítségemre.

Megismétlem neki azt, amit az imént a kisasszonynak mondtam: hogy tudniillik néznénk bele egy papír-menetrendbe. A jegypénztár főnöke készséggel mosolyog, elnézést kér, hátramegy, és kis idő után visszajön. Kezében, igen: nem káprázik a szemem, ott van egy papír-menetrend! Felüti és ...minden rendben van: stimmelnek az időpontok. Szépen megköszönöm, és odébbállok.

4. Főtt kolbász

Órámrá pillantok — messze még az indulás! Mitévő legyek? Kimenni már nem füllik a fogam. Gondolok egyet: itt ácsorgok majd ebben a váróteremben, járkálok fel-alá, sorra kipróbálom majd a rideg műanyagpadokat, hogy milyen ülés esik rajtuk, figyelni fogom az utasok járások, arcát, öltözetét... Majd csak eltelik valahogy az idő, hiszen neki éppen az a figyelemre méltó szokása van, hogy telik-múlik.

Így is teszek. Az óriási falióra mutatója körbejár, lassan, komótosan; tudja: ő soha nem kér semmit senkitől, ő az, akitől mások kérnek, még hozzá nem is akármít: időt! És ő néha ad, néha azt mondja: már lejárt. “Milyen jó a faliórának”, gondolom, “nyugodtan végzi a dolgát, nem siettet senki, nem kell számon tartania folyton, hogy hány óra van, nem készít útitervet, bejelölve azon az időpontokat...”. És ebben a pillanatban a hangosbemondó recsegő hangja visszaránt a földre — pontosabban a váróterembe — lazán kószáló gondolataim mezsgyéjéről. Minden kedves utast arra kérnek, hogy szíveskedjék elhagyni a várótermet, mert záróra van. Azt hittem, káprázik a fülem: hogy-hogy záróra? Mi az, hogy záróra? Ilyen korán? De hiszen még csak nyolc óra van!/? Egy állomáson?!

Pedig a fülem nem káprázott.

Mi mást tehetnék, elhagyom hát a várótermet. Kimegyek a kis csarnokba. Körbenézek, megpillantom a büfét, arra indulok. Kis bódé lapul a falhoz, üvegfalának belső oldalán polcokon sorakozik a sok színes és csillogó csomagolású chips, snickers, waffeln, biscuits, kisebb s nagyobb műanyag palackokban mindenféle üdítő, továbbá dobozos és üveges sörök. A bódé mellett két, mellmagasságú fémasztal áll, lapjaik

sörtől, mustártól és sült kolbász zsírájától foltosak. Az egyikre üres tekintetű, szakadt kabátot viselő férfi könyököl, egyik kezével félig üres sörös poharát fogja át gyengéden, a másikkal összegyűrt szalvétát morzsolgat, belebámul az előtte lévő tányérba, amely olajos zsírtól és mustártól maszatos: valószínűleg főtt kolbászt evett mustárral. A bódénak a terem felé néző üvegfalán nyílás van, mögötte sovány, piszkosszőke hajú, közömbös arcú fiatal elárusító nő álldogál, egykedvűen szívja cigarettáját, és nem lehet tudni, hogy vár-e egyáltalán vevőre vagy nem bánja, ha nem zavarják. Kissé éhes vagyok, talán meg is kívántam a főtt kolbászt mustárral. A földre teszem táskám, végignézem a sok színes árut, majd árlistát fedezek fel: tanulmányozni kezdem. Nagyon belemerülhettem ebbe a műveletbe, mert nem veszem észre, hogy közben mellém állt valaki, csak a fülembé suttogott hangra rezzenek össze:

— *Willst du mitkommen?*

A hang felé fordítom fejem. Fiatal lány arcát pillantom meg, feje búbján haja sárga kakastaréjt képez, füleitől lefelé pedig vörös tincsek formájában virít. Ebből a fejből jött ki a suttogó invitáció: Nem megyek el vele? Bizonyára értetlen arcom teheti, hogy a lány nagy, barna szemei rámcsodálkoznak, és biztatóan folytatja:

— *Ich mache alles... und wohne nicht weit von hier.* — vagyis: bármit megcsinálok, és nem lakom messze.

Közben arcát figyelem: vonásai kellemesek, bőre üde. Nagyon fiatal lehet. Végignézek csíkos pulóverén és tarka nadrágján. Elmémbe egy pillanatra szakadék támad: nem tudom összeegyeztetni a rikítóan kihívó külsőt az amúgy kellemes arccal és meleg szemekkel, és, bár a szavakat értettem, azok értelmezésében csődöt mondtam. De aztán lassan derengeni kezd azok jelentése... Ó, hát erről van szó... Reakcióm vegyes. Az elutasítás mellett megjelenik a csodálkozás, hogy velem előfordul ilyen “leszólítás”, de benne van valamiféle értetlenkedés is: mi készíteti erre ezt a lányt, miért teszi?

— *Nein... Ich kann's jetzt nicht machen.* — utasítom vissza a lány meghívását. Felveszem táskám a földről, és odébbállok. Még látom, hogy a lány kissé csalódottan a falhoz lép és leül a földre.

5. WC

Éhséget már nem érzek, csak lépegetek fel-alá. Egy idő múltán megpillantom a WC bejáratát, vasajtaja kékre lehetett festve hajdanán. Szélesre tárva, sötétben tátong rá az utazó közönségre. Nem tudom, hogy az ajtó eme látványa teszi-e, mindenesetre úgy érzem, tanácsos feléje vennem lépteimet. Belépek. Hosszú, félhomályos folyosón találok magam, ahol orrfacsaró bűz fogad. Elindulok a rejtélyes folyosón, a végét még nem lehet látni, és minden megtett lépés után félelmetesebbé válik. Egyszer csak derengés sejteti, hogy derékszögben jobbra folytatódik. A derékszögbe érek, jobbra fordulok, és az erős, jellegzetes szag jelzi, hogy már közeledem az érdemi helyiségek felé. Kis menetelés után aztán a folyosóból négyszögű ‘szobá’-ba érek. Ennek három fala mentén, a fal és padló élénél fut a keskeny árok, amely összegyűjti a férfiak által a büfénél fogyasztott és itt kiszabadított sörmaradványt. A negyedik falban ajtók nyílnak az emésztés nehezebb salaktermékeinek gyűjtőhelyeire.

Körülnézek, egyetlen lelket sem látok, a kis árokhoz megyek, leteszem táskám, és elkezdem az ilyenkor előírt műveletek végrehajtását. Közben a falat bámulom; igaz, bámulhatnék mást is, amint azt sokan mások teszik is. Ám én ezúttal a piszkos, fekete falat bámulom, pedig nem sok látnivaló akad rajta, hacsak nem hagyom figyelmen kívül azt a művészettörténeti fontosságú tény, hogy a később oly elterjedt képzőművészeti irányzat, a graffiti bölcsőjében most ismételten tanulmányozhatom az irányzat gyökereit, talán hasonlatosképpen ahhoz a régészhez, aki az Alpok barlangjaiban hajol meg áhítattal az ősemberi barlangrajz varázslatai előtt. Ugyancsak elbámészkodhattam, mert, akárcsak a kinti büfénél, itt is egy hangra riadok fel:

— *Hallo!*

Balról jön ez a bensőséges hangú köszönés. Odafordulok, és vigyorgó fekete arcot pillantok meg, amelyből csillogó tekintet irányul rám. Honnan a csudából került ide ez az alak? Hiszen nem láttam itt senkit, amikor bejöttem?!

— *Ich hab’ ’ne Mark’ ...* — folytatja, és az ajtók felé mutat a kezével. Aztán tekintete lesiklik testem közepéig, ott rászegeződik egy fix “pontra”, és édes hangon mondja: — *Ich kann’s sehr süß machen...* — majd kérdőn-kérlelőn újból a szemembe néz, és tekintete is ezt mondja: menjek vele az egyik fülkébe, és idézzük meg az édes

Érosz Édenjét.

Valamit motyogok, gyorsan véget vetek a teljesen be nem fejezett műveletnek, amiért eredetileg jöttem, sietősen becsomagolom a becsomagolandót, felkapom táskám, és majdnem futva menekülök kifelé.

Kiérek.

Hát nem lehet itt az embernek nyugodtan elvégezni a dolgát? Nem lehet itt nyugodtan megenni egy főtt kolbászt? Nem lehet itt nyugodtan meginni egy kávé? Itt nem tudják az emberek, hogy hol van az egyetem? Itt nem lehet sétálni az utcán, és bámészkodni? Ilyen korán bezár a váróterem? Az itteni állomáson a jegyárusítónak nincs menetrendje, és ő csak tolmács a kompjüter és az utas között?

A sok kérdés feltolul agyamban, értetlenül forgatom azokat ide-oda, válasz egyikre sem jön. A kis csarnok egyik falához megyek, háttal nekidőlök, már-már rettegni kezdek, nem is merek sehova menni ezen az állomáson, sem ebben a városban, sehol nincs egy nyugodt hely, sehol nem lehet az embernek elvégezni semmit. A vonatom indulásáig még bő két órám van — mitévő legyek? hova menjek? Hol lelek egy kis nyugodt várakozásra? Éhes vagyok, szomjas vagyok, és dolgom végezetlenül lógotom a fejem.

6. Ásványvíz

Végül kicsit összeszedem magam, felemelem a fejem, körülnézek. Szemem megakad egy szűk feljáraton, ami a falban nyílik. Hogy-hogy nem vettem eddig észre? „Mindegy” — gondolom —, „megnézem, hova vezet... Idóm úgyis van bőven...”. A nyílás felé veszem lépteim, odaérek. Látom, hogy lépcső kanyarog felfelé. Fellepek, felmegyek, és fényesen kivilágított presszóba érek. Megörvendek! „Na, végre... itt talán ehetek valamit, és nyugodtan kivárom a vonatom indulását...”. A pultnál két rendőr ül a magas bárszékeken, félig háttal a bejáratnak. Kényelmesen könyökölnek a pultra, és önfeledten cseverésznek a pultos kisasszonnyal. „Na, itt rendőrök is vannak, itt biztonságban leszek, és végre egy kis nyugalomra lelek.” — mondom magamban. Alaposabban körülnézek, más lelket nem látok, minden asztal üres. Odamegyek az egyikhez, leteszem a táskám, és leülök.

Az asztalon étlapot fedezek fel, felveszem, kinyitom. Először arra gondolok, hogy ételt rendelek, de aztán rádöbbenek, hogy már nem is vagyok éhes. „Akkor valamit innom kellene... de mit?...”

— *Ja, bitte...* — riaszt fel egy hang. A hang irányába emelem fejem: a pultos kisasszonyt pillantom meg, amint mellettem áll, és kérdően várja, hogy mit választok. Még jóformán nem tudom, de aztán arra gondolok, hogy a legjobban egy kis ásványvíz esne.

— *Mineralwasser, bitte.*

— *Nur?* — emeli fel csodálkozva szemöldökét: csak ásványvizet kérek, semmi mást?

— *Ja, danke.* — igen, csak ásványvizet kérek, semmi mást.

A pultos kisasszony megfordul és elsiet. Vékony alkatú, ruhája tiszta, takaros. Lábán kényelmes, lapos sarkú fehér szandál, harisnyája ép, nincs felfutva rajta a szem. Tengerészkék szoknyája térdig ér, sem nem szűk sem nem bő, és derékban hófehér, rövid ujjú blúzt zár körbe, amelynek szerény gallérjából szőke fejben végződő, vékony nyak nyúlik ki. A pultos kisasszony túl lehet már az első fiatalságon, de még nincs benne a korban. Modora egyszerű, természetes, járása könnyed. Együtt érző, készséges tekintetéről meg izmos s kissé inas ujjairól és kézfejről ítélve valószínű van családja, iskolás gyereke, férje, és a háztartás meg a presszó rutinmunkáit céltudatosan s derűsen végzi.

Amíg én ilyen képet festek magamban a pultos kisasszonyról, ő közben meg is hozza nekem az ásványvizet, meg poharat. Tölt, aztán visszamegy a pulthoz, a két rendőrhöz. Lehet, hogy az egyik a férje. Vagy talán már elvált?

A pultos kisasszonnyal kapcsolatos gondolataimat megszakítja egy belépő alak látványa. Nem néz körül, amikor belép, hanem lassú léptekkel, de határozottan megy. Nem a bárpult felé, nem is felém jön, hanem az egyik asztal felé tart. Kíváncsian követem tekintetemmel, amikor észreveszem, hogy a mögött az asztal mögött lépcső van. Az idegen odaér, lassan megy fel a meredek, vörös plüssel borított lépcsőn, és fokozatosan eltűnik szemem elől. Vajon mi lehet odafönt? Engem ittlétem alatt már annyi meglepetés ért, egyikből ki, a másikba be, már teljesen össze van zavarodva a fejem. „Mindegy” —, gondolom, — „én most már jó helyen s biztonságban vagyok,

majd csak eltelik az idő valahogy.”.

Az ásványvíz jólesik, szomjas is vagyok, gyorsan lecsúszik a torkomon. Azon gondolkodom, hogy kellene kérnem még egyet. A bárpult irányába nézek. A két rendőr éppen búcsúzkodik, fejükre teszik sapkáikat, és ráérősen kísértálnak a presszóból. Kérek még egy ásványvizet. Kortyolgom... Így múlatom az időt...

Egyszer csak valami érzés nyilallik belém! Hát igen: vannak dolgok, amiket be kell fejezni adott időintervallumon belül, mert különben maguktól is kitörnek. Nincs mese: újfent WC-t kell keresnem. Körülnézek, de nem látok semmi jelet, ami erre utalna. A bárpulthoz megyek, és megkérdezem a kisasszonyt — annak a lépcsőnek az irányába int, ahol az ismeretlen eltűnt szemeim elől.

— *Wenn Sie Münze wollen...* — ajánlja fel készségesen, hogy szívesen ad egymárkás pénzért, ha nincs.

— *Nein, danke.* — köszönöm meg figyelmességét. Van egymárkásom, de most nem kell. Úgy látszik, itt is, akárcsak a lenti WC-ben, egymárkással nyílnak a „nagy” dolgok ajtói. De nekem erre egyébként sincsen szükségem, mert csak amolyan ’kisebb’ cselekedet céljából keresem fel azt a helyiséget, ahova a király is gyalog jár.

A lépcsőhöz megyek, felnézek: jó magasra vezet. Felmegyek. Két ajtót látok, mindkettő zárva van. A kilincs helyén az egymárkás pénzérme bedobására kialakított rés. „Aha, én nem ide megyek.”, és körülnézek, hogy hát hol van az a helyiség, ami a férfi WC-ben külön szokott lenni. Sehol más ajtót nem látok, sem helyiséget, sem semmit. Nincs! Egyszerűen ennyi van: ez a két ajtó! „Hát akkor...”, morfondírozok magamban, és benyúlok a zsebembe, kiveszek egy egymárkást, az egyik ajtóhoz lépek, és éppen bedobnám az érmét, amikor valami megüti a fülem. „Mi ez?”, hökkenek meg, mert hangokat hallok. „Milyen hangok ezek, honnan jönnek?”, és körülnézek. Sehol más ajtó, csak ez a kettő, sehol egy ablak, egy lélek, senki. „Akkor miféle hangok ezek? Csak nem káprázik a fülem?”, és kezdem azt hinni, hogy ennyi kaland és izgalom után már képzelődöm. A hangokat újból hallom, jobban figyelni kezdek. A másik ajtó irányából jönnek. Fülelni kezdek. A hangok egyre határozottabbak, erősebbek: nyögések, fűjtatás, hörgés, sóhajtások, és tisztán kiveszem, hogy két különböző embertől származnak. „Mi ez? Mi van itt” — szörnyülködöm, „Hát én itt már bárhova megyek, mindenhol valamiféle hihetetlen meglepetés ér...”, és ekkor hirtelen tudatosul

agyamban, hogy a belépő és szemem elől az ezen a lépcsőn eltűnő idegent én nem láttam lejönni, pedig végig senki sem be nem jött a presszóba sem ki nem ment belőle, amíg én lent az ásványvizemet ittam. „De akkor ezek a hangok... ez nem lehet más, mint...”, és nem kell már énnekem semmiféle dolgotat végeznem, mindenem elmúlt!

Letántorgok az asztalomhoz. Leülök. Lehajtok egy pohár ásványvizet. „Ez nekem sok... Pár nap leforgása alatt... ez nekem túl sok...”, szédelgek a bennem kavargó érzésektől, és erőtlenségűen bárgyúízű iszogatom az ásványvizet.

Ma már csak homályosan emlékszem arra, hogy a pultos kisasszony nem sok idő múltán udvariasan felszólított, hogy hagyjam el a presszót, mert már fél órája záróra volt, és őt várta otthon a gyerek. Arra is már csak foszlányokban emlékszem, hogy a vasúti kocsi folyosóján fekvő emberi testeken és hátizsákokon kellett szó szerint átlépkednem, amikor felszálltam a várva-várt vonatra, a büszke Intercityre, annyira zsúfolt volt.

A következő emlékem pedig már a napsütötte Graz nyugalma, aztán Sopron lankás tája, ahova hazaértem és ahol alaposan kipihentem magam.

Ui. Akkor még nem tudtam, hogy hazaérkezésem az Intercityvel egyben 'felszállás' volt egy másik 'szerelvényre', arra a történelmi-társadalmi szimbolikus vonatra, ami éppen abba az Európába viszi Magyarországot, ahonnan akkora lelki megkönnyebbüléssel érkeztem volt én akkor haza.